

56. seminar slovenskega jezika, literature in kulture

seminar

**slovenskega jezika,
literature in kulture**
(« na daljavo »)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

V Ljubljani in po svetu, 6.–17. julij 2020

**Vodnik
po programu**

56

Vsebina

Urnik	1
Strokovni program	6
Predavanja	
Marko Stabej: Kaj se dogaja s slovenščino?	7
Alenka Žbogar: Razmerja v izbrani sodobni slovenski kratki prozi	8
Božidar Jezernik: Kako je nevidni Triglav postal slovenski nacionalni simbol	9
Simona Kranjc: Besedni red v slovenščini	11
Darja Pavlič: Raznolikost poetik v sodobni slovenski poeziji – trije primeri	12
Martina Malešič: Urbanistični razvoj Ljubljane kot modernega mesta	14

PREDAVANJA

Predavanja (6 strokovnih predavanj) o slovenskem jeziku, literaturi in kulturi so obvezna za udeležence izpopolnjevalnih skupin, udeleženci nadaljevalnih skupin lahko izbirajo med predavanji (udeležiti se morajo vsaj 3 predavanj) in popoldansko konverzacijo s študentkami in študenti ljubljanske slovenistike, lahko pa se jih udeležijo tudi drugi, saj so javna. Povzetki predavanj so objavljeni v Vodniku po 56. SSJLK in na spletni strani <https://centerslo.si/seminar-sjlk/>. Prav tako bodo seminarska predavanja objavljena na prosto dostopnem spletnem portalu http://videlectures.net/ff_uni_lj/.

Marko Stabej:

KAJ SE DOGAJA S SLOVENŠČINO?

(Torek, 7. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

To je preprosto vprašanje, a brez preprostega odgovora. Pogledi na slovenščino – tako na to, kaj vse in kakšna slovenščina sploh je, kot tudi na to, kakšna naj bi bila – so namreč tako med govorcami in govorkami slovenščine kot tudi v sodobnem slovenskem jezikoslovju precej različni. Sodobne jezikovne prakse v slovenščini so zelo pestre, ne le v zasebnem sporazumevanju kot nekoč, temveč tudi v javnem, ne le pri govorjenju, temveč tudi pri pisanju. Mavrični spekter sodobne slovenščine sega od spreminjajočega se standardnega jezika do najrazličnejših z dvo- in večjezičnostjo zaznamovanih jezikovnih praks.

Najprej se bomo posvetili dinamiki dogajanja, sprememb in razmerij v sodobnem slovenističnem jezikoslovju in slovenski jezikovni politiki, opredelili bomo vplive sodobne večjezičnosti na rabo in znanje slovenščine ter posebej predstavili zanimivo dogajanje v zvezi s slovenščino kot tujim jezikom. Predstavili in utemeljili bomo tezo, da je nadaljnja življenjska moč slovenščine odvisna od opolnomočenja njenih govork in govorcev. Za to opolnomočenje pa je potreben poseben jezikovnonačrtovalni okvir, ki zajema od dostopnosti kvalitetnega učenja jezika do dostopnosti kvalitetnih jezikovnih storitev, od ustreznega opisa sodobne slovenščine v vsej njeni raznovrstnosti do dostopnosti kvalitetnih in uporabnih jezikovnih virov, priročnikov in pripomočkov. Predstavili bomo del tega okvira, ki je že vzpostavljen, za konec pa si bomo skupaj poskusili predstavljati, kako bi ga lahko zgradili do konca.

Viri

CENTER za jezikovne vire in tehnologije Univerze v Ljubljani. <https://www.cjvt.si/>
CILJNI raziskovalni projekt *Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov (raziskovalno poročilo)*, 2017. https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/raziskovalno_porocilo_28_11_2017.pdf
JEZIKOVNOPOLITIČNI portal *Jezikovna Slovenija*. <http://www.jezikovna-politika.si/>
PORTAL *Fran*, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. <https://fran.si/>
PREDLOG *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2020–2024*. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/Slovenski-jezik/NPJP20-24n.docx>
SLUŽBA za slovenski jezik, Ministrstvo za kulturo RS. <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-kulturo/o-ministrstvu/sektor-za-slovenski-jezik/>
STABEJ, Marko, 2019: *Jezikovna Slovenija. Jezik, ljudje, država in stroka*. Predavanje v okviru prireditve Govori FF. <https://www.youtube.com/watch?v=0DsYXZziIA>
ZBORNICI s konferenc o jezikovnih tehnologijah (in digitalni humanistiki), 1998–2018. <http://www.sdt.si/wp/dogodki/konference/zborniki/>

O predavatelju

Dr. Marko Stabej je redni profesor za slovenski jezik na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, od 2018 do 2020 tudi oddelčni predstojnik. Bil je dolgoletni predstojnik Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik. Kot lektor je deloval na Univerzi v Tübingenu, kot gostujoči profesor na Univerzi na Dunaju, v Mariboru, Celovcu, Zagrebu in na Univerzi na Primorskem. Raziskuje na področju sodobne in zgodovinske sociolingvistike slovenske jezikovne skupnosti, strokovno deluje na področju uporabnega jezikoslovja. Objavil je knjigi *V družbi z jezikom* (2010) in *Naj gre za jezik* (2017). Že skoraj štirideset let poje in igra klaviature pri bendu Melanholiki in zanje tudi piše pesmi. marko.stabej@ff.uni-lj.si

Alenka Žbogar:

RAZMERJA V IZBRANI SODOBNI SLOVENSKI KRATKI PROZI

(Sreda, 8. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

Osvetlili bomo družinska in partnerska razmerja v izbranih sodobnih slovenskih kratkoproznih zbirkah, ki so izšle v prvem desetletju 21. stoletja. Analizirane bodo zbirke *Zakon želje* (2000) Andreja Blatnika (1963), *Made in Slovenia* (2007) Aleša Čara (1971), *Vsi moji božiči* (2006) Maruše Krese (1947–2013), *Gverilci* (2004) Polone Glavan (1974) in *Fragma* (2003) Mojce Kumerdej (1964). Skušali bomo pojasniti, kakšna je v teh zbirkah družinska in partnerska dinamika, ter pretehtati, ali izbrane zbirke sodijo v t. i. literarni minimalizem. Pokazalo se bo, da so družinska in partnerska razmerja večinoma disfunkcionalna, odnosi izpraznjeni in neizpolnjujoči, subjekti pa nagnjeni k nekonstruktivni komunikaciji. Gre za t. i. subjekte pogovarjanja, katerih edina akcija so neplodni, površinski, asketski, banalni pogovori, ki ne razrešujejo problemov. Pogosti so premolki, tišine. Literarni subjekti so omrtvičeni, nemočni in otopeli. Zgodbe so motivno-tematsko reducirane na nepomembna, vsakdanja, navidezno plehka vprašanja, slogovno so preproste, jezik je pogovoren in nezapleten, retoričnih figur je malo, v ospredju so nepomembne, površinske podrobnosti, ki pa vendarle namigujejo na nekaj globljega, zato ustrezajo t. i. teoriji ledene gore (prim. Hemingwayev pripovedni slog). V ospredju so le minimalni delci celote, bistvo ostaja neizrečeno oz. skrito pod površino (med vrsticami). Temeljni značilnosti analiziranih zbirk sta redukcija (zgodbe, dogodka, prostora, časa, strukture, jezika, sloga, subjektov, motivov in tem) in kompresija (zgoščevanje, izpuščanje in abstrahiranje vodi do izjemnega zmanjševanja pripovednega polja, zreduciranega na subjektivnost, intimnost, atmosfero in razpoloženje). Pogosto naletimo na brezbržno opazovanje, pozornost je usmerjena na »drobne minimalne podrobnosti iz vsakdanjega življenja, ki simbolično in metaforično nakazujejo duševno dogajanje v ozadju« (Virk 2006: 25–26).

Pripovedi analiziranih zbirk pogosto spominjajo na črno-bele fotografije, na zapise drobnih fragmentov iz sveta, v katerem vlada diktatura izbire (prim. Salecl 2010) in v katerem sta katastrofičnost in občutenje konca (dobrega in pozitivnega) (prim. Zupančič 2019) nekaj tako običajnega, kot je pitje jutranje kave (prim. kratko zgodbo *Café do Brasil: jutranji impromptu* Igorja Bratoža).

Viri in literatura

- BLATNIK, Andrej, 2000: *Zakon želje*. Ljubljana: Študentska založba (Beletrina).
- BOŠNJAK, Blanka, 2005: *Premiki v sodobni slovenski kratki prozi*. Maribor: Slavistično društvo.
- BRATOŽ, Igor, 1988: *Pozlata pozabe*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ČAR, Aleš, 2007: *Made in Slovenia (izbrano iz leta 2006)*. Ljubljana: Študentska založba (Beletrina).
- GLAVAN, Polona, 2004: *Gverilci*. Ljubljana: Študentska založba (Beletrina).
- KRESE, Maruša, 2006: *Vsi moji božiči*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- KUMERDEJ, Mojca, 2003: *Fragma*. Ljubljana: Študentska založba (Beletrina).
- PERIČ JEZERNIK, Andreja, 2011: *Minimalizem in sodobna slovenska kratka proza*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- SALECL, Renata, 2010: *Izbira*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- VIRK, Tomo, 1988: *Čas kratke zgodbe: Antologija slovenske kratke zgodbe*. Ljubljana: Študentska založba (Beletrina).
- VIRK, Tomo, 2004: Problem vrstnega razlikovanja v kratki prozi. *Slavistična revija* 52/3. 279–293.
- VIRK, Tomo, 2006: *Sodobna slovenska krajša pripoved*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- ZUPANČIČ, Alenka, 2019: *Konec*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.
- ŽBOGAR, Alenka, 2005: Kratka proza na prelomu tisočletja. *Jezik in slovstvo* 50/3–4. 7–26.
- ŽBOGAR, Alenka, 2013: O slovenski kratki prozi v zadnjem desetletju = Slovene short prose during the last decade. Miran Hladnik (ur.): *Slovenska literarna veda danes. Slavistična revija* 61/1. 41–49 in 51–59.

O predavateljci

Dr. Alenka Žbogar je leta 2004 postala docentka za slovensko književnost, leta 2015 pa izredna profesorica za didaktiko slovenščine na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Objavila je dve monografiji: *Kratka proza v literarni vedi in šolski praksi* (2007) in *Iz didaktike slovenščine* (2013), uredila znanstveno monografijo *Recepcija slovenske književnosti* (Obdobja 33) ter nekaj tematskih števil *Jezika in slovstva*. Je (so)avtorica učbenikov za književnost v osnovnih in srednjih šolah ter recenzentka učnih gradiv za pouk književnosti. Predava in objavlja doma ter v tujini. Sodelovala je v številnih uredniških odborih in komisijah, bila je tudi članica maturitetne komisije za slovenščino, članica komisije za prenovu učnih načrtov za slovenščino, Strokovnega sveta za splošno izobraževanje RS. Vodila je projekt *Slovenska in evropska kulturna literarna dediščina – pravljice v slovenskem vzgojno-izobraževalnem sistemu od vrtca do srednje šole*. Raziskovalno se ukvarja s sodobno slovensko kratko prozo in didaktiko književnosti. alenka.zbogar@ff.uni-lj.si

Božidar Jezernik:

KAKO JE NEVIDNI TRIGLAV POSTAL SLOVENSKI NACIONALNI SIMBOL

(Petek, 10. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

Najvišji slovenski vrh se je uveljavil kot simbol slovenstva, še preden je slovenska skupščina sklenila razglasiti za državno zastavo belo-modro-rdečo trobojnico, dopolnjeno z grbom v podobi ščita, na katerem je upodobljen lik Triglava, medtem ko dve valoviti črti pod njim ponazarjata morje. Skupščina je sprejela deklaracijo o razglasitvi državne samostojnosti in neodvisnosti 25. junija 1991. Naslednji večer je na Trgu republike v Ljubljani nasproti skupščine potekala slovesnost, na kateri je bila prvič dvignjena zastava nove države. Ob javni predstavitvi državnega simbola so tisti, ki so dogajanje spremljali prek televizijskih zaslonov, gledali tudi posnetke trobojnice na najvišjem vrhu nove države, kamor jo je ponesla skupina

gorskih reševalcev. Na trobojnici še ni bilo znaka Triglava, saj skupščina do tedaj še ni sprejela novega državnega grba. Vendar je bila pot na najvišji slovenski vrh dolgotrajna, pogosto bolj ali manj vijugava. Zlasti tisti, ki so se prvi odpravili nanjo, so morali premagati stare predsodke in strahove, ne le naravnih ovir. A ko so dosegli vrh, so bili nagrajeni z razgledom, ki je v jasnem vremenu segal daleč naokrog, lahko pa so se tudi poglabili vase in svoje nazore, jih potrjevali ali ovračali.

V svojem znamenitem delu *Slava vojvodine Kranjske* (1689) je Janez Vajkard Valvasor vestno in skrbno zbral izsledke, do katerih je prišel med svojimi številnimi potovanji po deželi in okolici. Osebnostno je prepotoval vso Kranjsko, ni se ustrašil ne gora ne podzemeljskih jam, temveč je – kot pravi sam – »povsod v celi deželi osebno prehodil vse hribe in doline, o vsem ljudi kar najbolj podrobno izprašal, si potem sam osebno tudi vse ogledal in skiciral ter potem dal spraviti v baker«. A, presenetljivo, v vsem obsežnem Valvasorjevem delu ni najti imena Triglav in kot najvišjo goro na Kranjskem navaja *Kermo*.

Učenjaki 17. stoletja so še vedno zelo resno upoštevali poročila o starosti sveta, zapisana v svetih knjigah, najbolj tisto iz uvodnih poglavij *Geneze*. V njej so videli zgodovino, ki jo je narekoval Bog, to se pravi neposreden in pristen prikaz preteklosti sveta. Račun je bil skrajno preprost: Adam je živel 130 let, ko je spočel sina Seta po svoji podobi, po spočetju Seta je Adam živel še 800 let, skupaj torej 930 let. Set je živel 150 let, ko je spočel Enoha, po spočetju Enoha je Set učakal še 807 let, tedaj vsega skupaj 4000 let od stvarjenja sveta do Kristusovega rojstva.

Moderna znanstvena metoda učenja iz obstoječega slovstva ali iz izkustva prednikov se je začela uveljavljati v drugi polovici 18. stoletja. Vzporedno s tem se je tradicionalno umevanje Mojzesove kozmogonije kot božjega razodetja moralo vedno bolj umikati. V geologiji se je vse neposredno opazovanje in zanimanje usmerilo na raziskovanje in opisovanje dostopnih delov zemeljske skorje. Prvi učenjak, katerega pozornost je pritegnil alpski svet na Kranjskem, je bil Balthasar Hacquet, ki se je naselil na Kranjskem leta 1766, ko je nastopil službo rudniškega zdravnika v Idriji. Tam je ostal do leta 1773, ko je dobil mesto javnega profesorja anatomije, kirurgije in porodništva na ljubljanskem liceju; v tej službi je ostal do leta 1787. Nemirni duh raziskovalca narave in njenih zakonitosti ga je vodil v najbolj odmaknjene in najteže dostopne dele Habsburškega cesarstva, da je lahko na svoje oči opazoval naravo ter zbiral predmete za svoj prirodoslovni kabinet. Hacquet se je pri svojih vzponih na alpske vrhove, kjer je bilo možno, držal gorskega grebena, da je imel čim boljši pogled na geološki sestav. Kakor je sam zapisal – v slovenskem jeziku –, ga je pri njegovih raziskovanjih vodila zgolj želja po novih spoznanjih: »*Bres ufe shele eniga dobizhka, inu bres neresfnize, is fgol nagnjenja tó povedati kar fe je vidilu inu skuffilu ...*«

Revolucionarno leto 1848 je porodilo nov svet, v katerem sta naslovni vlogi prevzela do tedaj povsem neznana igralca: demokracija in nacionalizem. Pojav nacionalizma je bil najmočnejše sredstvo mobilizacije množic, v nekaj desetletjih je popolnoma spremenil podobo sveta. Tema intelektualnih konverzacij ni bila več vprašanje verodostojnosti Mojzesovih poročil o stvarjenju sveta, namesto nje so zdaj potekale strastne debate o razlikah med narodi, o njihovem poreklu in starosti. Če je bil sredi devetnajstega stoletja Triglav »nebotični mejnik med nemškim, italijanskim in slovanskim jezikom«, je v drugi polovici devetnajstega stoletja Triglav postal predmet tekmovanja, kakšna zastava bo plapolala na njem: slovenska ali nemška.

Literatura

BADIURA, Rudolf, 1913: *Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo!* Ljubljana: Hinko Badiura.

HARTH, Erich M., 1984: *On the Shoulders of Giants: The Progress of Science in the Seventeenth Century.* *The Courier* 19/2. 81–90.

HAZARD, Paul, 1959: *Kriza evropske zavesti (1680–1715).* Ljubljana: Državna založba Slovenije.

JEZERNIK, Božidar, 2004: *Wild Europe: the Balkans in the gaze of Western travellers.* London: Saqi Books.

JEZERNIK, Božidar, 2011: *Divja Evropa.* Ljubljana: Slovenska matica.

JEZERNIK, Božidar, 2013: *Nacionalizacija preteklosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

JEZERNIK, Božidar, 2015: *The Nationalisation of the Past*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

KÖLBL-EBERT, Martina, 2009: *Geology and Religion: A History of Harmony and Hostility*.

London: The Geological Society.

KUGY, Julius, 1973: *Pet stoletij Triglava*. Maribor: Založba Obzorja.

LAUDAN, Rachel, 1987: *From Mineralogy to Geology: The Foundations of a Science, 1650–1830*.

Chicago in London: The University of Chicago Press.

MIKŠA, Peter, 2013: Prvi raziskovalci slovenskih gora in prvi dokumentirani pristopi nanje.

Zgodovinski časopis 67/3–4. 390–405.

TRSTENJAK, Davorin, 1870: *Triglav, mythologično raziskavanje*. Ljubljana: Davorin Trstenjak.

O predavatelju

Dr. Božidar Jezernik je redni profesor za etnologijo Balkana in kulturno antropologijo. V letih 1988–1992 in 1998–2003 je bil predstojnik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, v letih 2003–2007 pa dekan Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Od leta 2004 je vodja programske skupine Slovenske identitete v evropskem in svetovnem kontekstu, ki združuje raziskovalce z Oddelka in drugih raziskovalnih institucij. Objavil je več kot 80 izvornih znanstvenih člankov v domači in tuji periodiki ter več kot dvajset znanstvenih monografij. Je član uredniških odborov več mednarodnih znanstvenih revij. Njegova osrednja raziskovalna vprašanja so povezana z vprašanji kulture in načina življenja na Balkanu in v Srednji Evropi, razvoja narodne ideje in nacionalizma ter konstrukcije Drugega. bozidar.jezernik@ff.uni-lj.si

Simona Kranjc:

BESEDNI RED V SLOVENŠČINI

(Ponedeljek, 13. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

Besednoredna organiziranost se kaže kot eno izmed najpomembnejših poglavij v analizi diskurza, je pa to tudi eno od osrednjih vsebinskih področij skladnje. Gre za poglavje, ki v slovenskem jezikoslovju še vedno ni pogosto predmet obravnave. Vedno znova pa se kaže kot zanimivo tudi pri pouku slovenščine kot drugega in tujega jezika, saj se morajo učeči se nekega jezika besednorednih pravil naučiti. Za razliko od njihov rojeni govorci ta pravila usvajajo večinoma nezavedno skozi besedila. Kljub še vedno razmeroma redkim razpravam o besednem redu pa sta v sodobnem slovenističnem jezikoslovju sicer živi misel o njegovi pomembnosti za oblikovanje diskurza in zavest o tem, da ga ni mogoče obravnavati zgolj na površini, kot se kaže v razporeditvi besed v stavkih, marveč zahteva precej drugačno, globinsko razumevanje in interpretiranje jezika na ravni besedila. Poleg tega pa je pri obravnavanju treba ves čas imeti v mislih tudi kontekst v širšem pomenu besede, torej ne le sobesedilo, ampak tudi okoliščine, v katerih je to besedilo nastalo, predvsem tvorca besedila. Od njega je namreč odvisno, katero informacijo bo videl kot pomembnejšo in jo bo zato postavil na konec oz. v remo in katera bo z njegovega stališča manj pomembna in ji bo zato namenjeno mesto v temi, to je na začetku.

V razumevanju in razlaganju pomena besednega reda je velik korak napravilo prav funkcijsko jezikoslovje, ki so ga oblikovale praška funkcijska šola predvsem z Danešem, kasneje pa z dvema šolama, s Firbasom na eni strani in Sgallom, Hajičovo in Panevovo na drugi, britanska s Firthom in Hallidayem, ameriška z Lijem, Grossmanom, Sanom, Vanceom in Van Valinom ter nizozemska z Van Dijkom. Pri obravnavah besednega reda v bistvu sledijo načelu členitve po aktualnosti ali aktualnega členjenja, ki ga je v okviru praškega strukturalizma utemeljil Vilém Mathesius, za njim pa izpeljal František Daneš. V tem kontekstu seveda govorimo o t. i. prosti stavi, za razliko od stalne – tudi neproste (Breznik 1908) – stave, kjer

položaj »skladenjske enote v govorni verigi« (Toporišič 1992: 305–306) urejajo slovnična pravila in je ta nespremenljiv, npr. predlog pred samostalnikom, pridevniški prilastek pred odnosnico ipd.

Verjetno je ravno dejstvo, da se z besednim redom v zgodovini skladenjskih raziskav niso pretirano veliko ukvarjali, vzrok, da je bilo besednemu redu posvečene razmeroma malo pozornosti tudi v (predvsem starejših) učbenikih slovenščine kot drugega in tujega jezika. Predvsem se je v njih na vprašanje besednega reda opozarjalo ob obravnavah naslonskega niza in besednih zvez, torej gre za obravnave pravil, ki uravnavajo stalno stavo. Načelu členitve po aktualnosti pa so se avtorji učbenikov najpogosteje izogibali, verjetno ravno zaradi tega, ker so predpostavljali, da ima oseba, ki se uči slovenščino kot drugi ali tuji jezik, razvit spoznavni sistem, da dobro pozna semantična, pragmatična in skladenjska pravila iz prvega jezika, ima veliko izkušenj in vedenja o svetu in da lahko jezikovni sistem prvega jezika uporabi kot izhodišče za gradnjo slovnice v drugem oz. tujem jeziku. To je seveda res, vendar se je treba zavedati dejstva, da se jeziki med seboj razlikujejo, zato se razlikujejo tudi sredstva, s katerimi lahko npr. dve propoziciji med seboj povežemo v logični posledični odnos. Prav tako vsak od jezikov ustvari lastne tipe razvijanja tem. Če bi v teh primerih sredstva iz prvega jezika prenesli v drugi ali tuji jezik, bi tvorili izreke in besedila, ki jih rojeni govorniki ne bi nikoli izrekli. Ob upoštevanju dejstva, da je besedni red ena od osrednjih prvin pri oblikovanju diskurza, bom v prispevku predstavila nekaj primerov iz besedil iz različnih kontekstov, kjer se z obravnavanega vidika kažejo problematična mesta. Pri tem bodo upoštevani različni kontekstualni dejavniki, od prenosnika do statusa jezika pri posameznem govorniku.

Literatura

BREZNIK, Anton, 1908: Besedni red v govoru. *Dom in svet* 21/5. 222–230, 258–267.

KRANJC, Simona, 2004: Besedni red, usvajanje prvega in učenje drugega/tujega jezika. *Jezik in slovstvo* 49/3–4. 145–157.

TOPORIŠIČ, Jože, 1984: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.

VIDOVIČ MUHA, Ada, 1993: Breznikov jezikoslovni nazor v njegovi razpravi o besednem redu. *Slavistična revija* 41/4. 497–508.

O predavateljici

Dr. Simona Kranjc je redna profesorica in vodja katedre za slovenski knjižni jezik na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V svojem pedagoškem in raziskovalnem delu se ukvarja z jezikovno zmožnostjo tako v prvem kot drugem in tujem jeziku, z razumevanjem in tvorjenjem besedila, v zadnjem času pa se posveča predvsem vsebinam s področja skladnje. Je avtorica številnih člankov in treh monografij s področja psiholingvistike, soavtorica osnovnošolskih učbenikov in kurikula za vrtnice. Od leta 2017 je tudi predstojnica Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. simona.kranjc@ff.uni-lj.si

Darja Pavlič:

RAZNOLIKOST POETIK V SODOBNI SLOVENSKI POEZIJI – TRIJE PRIMERI

(Torek, 14. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

Za slovensko poezijo že vsaj od leta 1980 velja, da v njej ni mogoče prepoznati vodilne literarne smeri. Ob odsotnosti skupnega označevalca se je uveljavilo prepričanje, da je glavna značilnost tega obdobja pluralnost poetik. Med najbolj prepoznavnimi so pesmi v prostem verzu, ki se navezujejo na romantično izročilo prvoosebnega izpovedovanja, v ospredje postavljajo osebna izkustva (pogosto v obliki spomina na pomembno doživetje) in s pripovedovanjem o njih konstruirajo identiteto lirskega subjekta.

V predavanju se bom, po kratkem orisu tovrstne poetike, ukvarjala s tremi pesniškimi zbirkami, ki jih poleg

letnice izida (vse so izšle leta 2019) povezuje to, da se vsaka na svoj način oddaljuje od opisanega modela. Gre za naslednje pesniške zbirke: *Pogovori z nikomer* Braneta Senegačnika, *Stigmatizacija* Miklavža Komelja in *Ljubav reče greva* Nine Dragičević. Avtorji pripadajo trem različnim generacijam, oba pesnika sta tudi doktorja znanosti in sta objavila že vrsto knjig pesmi, medtem ko je *Ljubav reče greva* pesniški prvenec skladateljice in magistricice sociologije.

Poetika Braneta Senegačnika je blizu romantičnemu klasicizmu in ne moderni poeziji, kot se je izoblikovala po Baudelairu, Mallarméju in njihovim naslednikih. Tako kot je značilno za Senegačnikove starejše pesniške knjige, so *Pogovori z nikomer* napisani v tradicionalnih oblikah (prevladuje sonet), avtor uporablja tradicionalne metrične sheme (dvo- in trizložne stopice), medtem ko rime pogosto prehajajo v asonance. Pesmi so reflektivne, ukvarjajo se z najglobljimi bivanjskimi vprašanji, in sicer skozi čutno nazorne podobe, ki jih lirski subjekt največkrat zajema iz narave ali iz umetnosti. Prav na ravni podobja je Senegačnik razvil prepoznavno osebno govorico, ki z estetizirano in miselno poglobljenostjo vabi k ponovnemu branju.

Miklavž Komelj s svojo najnovejšo pesniško zbirko pogloblja svoj sloves najbolj eksperimentalnega sodobnega slovenskega pesnika. Verz v *Stigmatizaciji* je včasih omejen na eno samo besedo, ki s svojo iztrganostjo iz sobesedila po eni strani zahteva popolno pozornost sama zase, po drugi strani pa je del sintaktično pravilne in s pomeni nabite povedi. Zaradi asociativnih preskokov, ki so lahko posledica zvočne podobnosti med besedami, in miselnih zasukov, s pomočjo katerih nastajajo paradoksi, so pesmi precej hermetične in zahtevajo aktivnega bralca. V zbirki je mogoče prepoznati nekatere motive, s katerimi se Komelj ukvarja že dlje časa, vse pa je mogoče navezati na problem človekovega obstoja: identiteta jaza, smrt, poezija, umetnost in mišljenje, družba, žival kot drugi itn.

V naslovu pesniške knjige Nine Dragičević izstopa beseda ljubav (v SSKJ je označena kot starinski izraz za ljubezen), ki vzbuja pričakovanje, da knjiga govori o ljubezenskem odnosu. Izkaže se, da je intimno razmerje med dvema umetnicama presvetljeno skozi njuno vpetost v družbene odnose. V ospredju je vprašanje, kako preživeti v okolju, ki v nobenem pogledu, ne duhovno ne materialno, ne podpira umetnosti, še posebej pa ni naklonjeno umetnicam. Ogledalo, ki ga Nina Dragičević nastavi mestu in družbi, slika otopelost, sprjaznenost, neambicioznost, tudi nasilje. Govorka svojo kritično držo podkrepi z načinom izrekanja, ki bralca nagovarja tudi na čustveni ravni. Knjiga ni sestavljena iz posameznih pesmi, ampak iz ene same pesnitve, v kateri ima ritem, stopnjevani do krika, bistveno vlogo pri oblikovanju sporočila.

Literatura

NOVAK POPOV, Irena, 2006: *Sodobna slovenska poezija = Contemporary Slovene poetry*. Alojzija Zupan Sosič, Mojca Nidorfer Šiško (ur.): *Svetovni dnevi slovenske literature, 20. do 25. november 2006: Almanah = World festival of Slovene literature, 20-25 November 2006: Almanac*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete. 9–12.

NOVAK POPOV, Irena, 2010: *Mlada slovenska poezija zadnjega desetletja*. Alojzija Zupan Sosič (ur.): *Sodobna slovenska književnost (1980–2010). Obdobja 29*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 179–185.

PAVLIČ, Darja, 2005: *Slovenska poezija v dobi globalizacije: k vprašanju lirskega subjekta. Jezik in slovstvo 50/3–4*. 107–112.

PAVLIČ, Darja, 2019: *Osebno izkustvo v sodobni slovenski in ameriški poeziji. Primerjalna književnost 42/3*. 149–166.

O predavateljci

Dr. Darja Pavlič je bila zaposlena na Pedagoški fakulteti, kasneje na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru od leta 2000 do leta 2017, nazadnje kot izredna profesorica za primerjalno književnost.

Od oktobra 2017 je docentka za slovensko književnost na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, kjer predava sodobno slovensko poezijo in kratko prozo. V letih 2003–2015 je bila glavna in odgovorna urednica znanstvene revije *Primerjalna književnost*, od leta 2016 je članica njenega uredništva. Njeno glavno raziskovalno področje je moderna lirika. Leta 2003 je v zbirki *Zora* izšla njena monografija z naslovom *Funkcije podobja v poeziji K. Koviča, D. Zajca in G. Strniše*. Znanstvene razprave objavlja v revijah *Primerjalna književnost*, *Slavistična revija*, *Slovene Studies*, *Forum for World Literature Studies*, *Studia Historica Slovenica*, *Literatura* in v monografskih publikacijah različnih urednikov. darja.pavlic@ff.uni-lj.si

Martina Malešič:

URBANISTIČNI RAZVOJ LJUBLJANE KOT MODERNEGA MESTA

(Sreda, 15. julij, 14.00–15.00 (po slovenskem času), <https://us02web.zoom.us/j/89977938498>)

Mesto Ljubljana se je iz manjšega provincialnega središča razvilo v moderno državno prestolnico v nekaj več kot sto letih, k čemur so pripomogle velike spremembe v 19. stoletju. Mesto se je začelo odločneje širiti izven meja srednjeveškega jedra in njegovih predmestij, ko je Ljubljana postala pomembno postajališče na železniški povezavi Dunaja s Trstom (1849–1857). Izgradnja železniške proge je v mesto prinesla dodaten kapital, hkrati pa spodbudila zazidavo in urejanje zemljišča med starim mestom in novopostavljenimi tiri. Druga pomembnejša prelomnica v razvoju moderne Ljubljane je bil velikonočni potres 14. aprila 1895, ki je zamajal temelje starega mesta, omogočil njegovo vseobsegajočo modernizacijo in sprožil prve resnejše razprave o bodočem mestnem razvoju – pospešil je izdelavo prvega popotresnega regulacijskega načrta (pri tem sta sodelovala tudi Maks Fabiani in Camillo Sitte). Po razpadu avstroogrške monarhije leta 1918 je Ljubljana postala upravno in politično središče, okrepila pa se je tudi njena kulturna vloga. Obdobje med obema vojnama je prineslo nova iskanja urbanističnih rešitev za rastoče in razvijajoče se mesto, svoje predloge sta med drugimi prispevala Jože Plečnik in Ivan Vurnik. Leta 1940 razpisani javni natečaj za izdelavo novega regulacijskega načrta je prinesel številne rešitve, ki so sledile smernicam v sočasnem evropskem urbanizmu. Nova državna ureditev po koncu druge svetovne vojne je Ljubljani kot glavnemu mestu Socialistične republike Slovenije dala novo vlogo in pomen. Načrti, ki so jih pripravljali v petdesetih in šestdesetih letih, so dokončno začrtali krakasti model razvoja mesta (Generalni plan urbanističnega razvoja Ljubljane (GUP), 1966). Šestdeseta leta so prinesla tudi na novo definirano mestno središče, izgradnjo kompleksa upravnih stavb, urejanja mestnih vpadnic in ob njih pospešene gradnje stanovanjskih naselij, ki še danes omogočajo kakovostno bivanje v zelenju in ločeno od prometa.

Predavanje bo predstavilo razvoj Ljubljane kot modernega mesta, z vpogledom v ključne mejnike, z opozorilom na pomembnejše urbanistične načrte, ki so urejali mesto, in na njihove formalne vzore, spremembe v fizičnem prostoru pa bo dodatno ilustriralo tudi z glavnimi urbanističnimi in arhitekturnimi spomeniki.

Literatura

- MIHELIČ, Breda, 1983: *Urbanistični razvoj Ljubljane*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- MIHELIČ, Breda, KERBLER, Boštjan Kefo (ur.), 2014: *Ljubljana: portret mesta*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/publication/18726/Portret-mesta-Ljubljana.pdf> (dostop 20. 5. 2020)
- MIHELIČ, Breda, KERBLER, Boštjan Kefo (ur.), 2016: *Fabianijeva Ljubljana*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana. <https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/publication/18728/fabianijeva-ljubljana.pdf> (dostop 20. 5. 2020)
- SKANSI, Luka (ur.), 2016: *Soseske in ulice: Vladimir Braco Mušič in arhitektura velikega merila*. Ljubljana: Muzej za arhitekturo in oblikovanje.

O predavateljici

Dr. Martina Malešič je umetnostna zgodovinarica, zaposlena kot asistentka in raziskovalka na Oddelku za umetnostno zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Raziskuje slovensko arhitekturo, oblikovanje in urbanizem v 20. stoletju, s posebnim ozirom na stanovanjsko kulturo. Dejavná je tudi pri organizaciji in izvedbi projektov, namenjenih popularizaciji moderne slovenske arhitekture. Kurirala je vrsto razstav, med drugim *Soseske in ulice: Vladimir Braco Mušič in arhitektura velikega merila* (sokuratorja Luka Skansi, Bogo Zupančič, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Ljubljana, 2016) in *Novi prostori, nove podobe. Osemdeseta skozi prizmo dogodkov, razstav in diskurzov – 1. del* (sokuratorica Asta Vrečko, Moderna galerija, Ljubljana, 2016). Kot članica svetovalnega odbora je sodelovala pri razstavi *H konkretni utopiji: Arhitektura v Jugoslaviji, 1948–1980*, ki so jo otvorili v Muzeju sodobne umetnosti (MoMA) v New Yorku leta 2018 (kuratorja Martino Stierli in Vladimir Kulić). Trenutno kot del kuratorske ekipe pripravlja razstavo v slovenskem paviljonu na 17. mednarodni razstavi arhitekture v Benetkah z naslovom *Skupno v skupnosti. Sedemdeset let združnih domov kot družbene infrastrukture*. martina.malesic@ff.uni-lj.si

56. seminar slovenskega jezika, literature in kulture (na daljavo) so omogočili:

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Univerza v Ljubljani

Oddelek za slovenistiko

Sodelavke in sodelavci

Vodja seminarja in vodja lektorjev:

Damjan Huber

Ožji organizacijski odbor seminarja:

Damjan Huber, Simona Kranjc, Mateja Lutar, Mojca Nidorfer Šiškovič, Marko Stabej, Alenka Žbogar

Lektorice in lektorji:

Boštjan Božič, Simona Gotal, Magda Lojk, Tjaša Lorbek, Pavel Ocepek, Mladen Pavičić, Ivana Petric Lasnik, Mojca Smolej, Hotimir Tivadar, Saša Vojtech Poklač

Fonetične vaje:

Martin Vrtačnik

Predavateljice in predavatelja:

Božidar Jezernik, Simona Kranjc, Martina Malešič, Darja Pavlič, Marko Stabej, Alenka Žbogar

Študentska pomoč:

Patricija Berglez, Anamarija Cemič, Monika Ivančič, Polona Majdič, Pia Rednak, Miha Sever, Vladimir Šatin, Urša Terčon, Jana Vaupotič

56. seminar slovenskega jezika, literature in kulture (na daljavo)

Vodnik po programu. Uredil Damjan Huber, **tehnično uredila** Mateja Lutar, **oblikovala** Metka Žerovnik, **založila** Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, **izdal** Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko, **za založbo** Roman Kuhar, dekan Filozofske fakultete, **tisk** Birografika Bori d. o. o., **naklada** 200 izvodov.

Publikacija je brezplačna.

Privedev so finančno podprli Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS, Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Rektorat Univerze v Ljubljani in Krka, d. d.

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2020. Vse pravice pridržane.

Ljubljana, julij 2020

Kontaktni naslov

Univerza v Ljubljani

Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik

Seminar slovenskega jezika, literature in kulture

Damjan Huber

Kongresni trg 12

SI-1000 Ljubljana

Tel.: 00386 1 241 86 76

E-naslov: damjan.huber@ff.uni-lj.si

<https://centerslo.si/seminar-sjlk>